

УДК(UDC)94-054.72(497.1/.2+498)(=161.2)"1921/1938"

ВЛАСЕНКО В. М.

УКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ В КРАЇНАХ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ І ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНГРЕС

У статті охарактеризовано участь українських емігрантів з країн Південно-Східної Європи в об'єднувачому емігрантському русі. Визначена роль провідних діячів еміграції у створенні Всеукраїнського національного центру. Проаналізована діяльність лідера української еміграції в Румунії К. Мацієвича з підготовки Всеукраїнського національного конгресу.

Ключові слова: Болгарія, Всеукраїнський національний конгрес, Всеукраїнський національний центр, Кость Мацієвич, Румунія, українська еміграція, Югославія.

Питання об'єднання всієї української політичної еміграції для боротьби за відновлення національної державності було актуальними впродовж усього міжвоєнного періоду і турбувало різні її суспільно-політичні середовища. Кожне з них вбачало у своїй політичній силі ядро цього об'єднання. У русі за об'єднання брали участь не тільки політичні центри еміграції, але й її периферійні осередки, зокрема у країнах Балканського півострова. Важливими складовими об'єднувачого руху були скликання Всеукраїнського національного конгресу (ВНК) та створення єдиного національного центру. Мета автора - показати участь українських емігрантів з Болгарії, Королівства сербів, хорватів і словенців (з 1929 р. - Югославія) та Румунії у вирішенні цих двох питань.

Після поразки II Зимового походу Армії УНР у листопаді 1921 р., коли лідери еміграції зрозуміли, що повернення на Батьківщину відкладається на невизначений термін, починається обговорення питання про об'єднання зусиль різних політичних партій, організацій та груп щодо вирішення цього питання. Одним із перших на проблему об'єднання еміграції звернув увагу тогочасний голова Надзвичайної дипломатичної місії (НДМ) УНР в Румунії Кость Мацієвич. У 1923 р. у листах до Голови Директорії УНР Симона Петлюри він обґрунтував умови та принципи цього об'єднання. К. Мацієвич пропонував створити **Всеукраїнський національний центр** (інші назви - Національний центр, Український загальний комітет, Національний український комітет, Єдиний національний центр тощо), який би формувався не зверху, а шляхом громадської ініціативи, як це було перед повстанням проти гетьмана П. Скоропадського у 1918 р.: «Треба утворити якийсь Український загальний комітет, який би розпочав збирання людей на ново. Ніяка реконструкція нашого Уряду не зможе його поставити знову на чільне місце нашого руху тому, що зараз ніхто не може серйозно ставитися до нас, як до Державної організації... і для Європи зараз такий Комітет матиме більший авторитет, як наш Уряд» [1, с. 71].

*Робота здійснена в рамках виконання фундаментального дослідження №15.01.10-01.15/17.3Ф «Історичний розвиток порубіжжя Північно-Східної України як засіб конструювання загальнонаціональної моделі історичної пам'яті».

Власенко Валерій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент, Сумський державний університет (Україна). ScopusAuthor ID: 563-3026-3000.

Головна мета діяльності цього центру - об'єднання всієї еміграції навколо ідеї самостійної і соборної України. Центр, на думку К. Мацієвича, повинен утворитися на базі «представництва, обраного еміграційними з'їздами та ріжними фактично існуючими і працюючими інституціями, як то громадськими комітетами, філіями Товариства Ліги Націй» у різних країнах [1, с. 81]. До об'єднання могли б увійти прихильники П. Скоропадського, Українського громадського комітету в Празі, Державного Центру (ДЦ) УНР, а також «парламентські українські групи з Польщі» і навіть представники з радянської України. Кость Адріанович вважав: «...аби Громадський Комітет в Празі міг бути реформований на ґрунті чесної правдиво-національної коаліції, то він би повинен увести з себе таку еміграційну Централю. По своєму становищу тут я почуваю, що ні в Румунії, ні в Польщі, ні в Австрії така Централя не може бути цілком незалежною, як в думках, так і зв'язаній з ними акції» [1, с. 67].

Цей центр повинен був зайнятися спочатку загальними для всієї еміграції справами, наприклад, культурно-освітнього характеру, а потім вже перейти до політичних справ.

Питання консолідації всієї української еміграції шляхом створення національного центру К. Мацієвич порушував на загальних зборах і засіданнях управи філії Українського товариства (прихильників) Ліги Націй (ФУТЛН) у Румунії навесні - влітку 1923 р. [2, арк. 15зв, 23]. У липні того ж року член управи ФУТЛН Д. Геродот повідомив, що з метою створення «єдиного національного фронту» управа вже має зв'язок та веде переговори з такими українськими громадсько-політичними утвореннями, як уряди УНР і ЗУНР в еміграції, Український центральний комітет і Парламентарна репрезентація Волині, Холмщини і Підляшшя у Варшаві, Український громадський Комітет у Празі, празька група, що гуртується навколо редакції журналу «Нова Україна» на чолі із В. Винниченком та М. Шаповалом, наукові інституції в Чехословаччині, УТЛН і Ліга української культури у Відні, Українська Громада в Софії, філія Українського національного союзу в Брюсселі, Український народний комітет у Львові, монархічні групи в Берліні і Мюнхені та група, ідеологічним виразником якої був журнал «Заграва» (Львів), що редагувався Д. Донцовим [2, арк. 26]. Варто, на думку К. Мацієвича, було б долучити до діяльності Національного центру депутатів парламентів тих країн, до складу яких входили українські землі (УСРР, Польща, Румунія, Чехословаччина) [2, арк. 86].

У вересні 1923 р. на I Конференції української еміграції в Румунії К. Мацієвич виголосив доповідь «Утворення Всеукраїнського Національного Центру». Основні її ідеї знайшли відображення у резолюції, що складалася із 13 пунктів, а саме:

- Сучасний стан української справи безперечно вимагає об'єднання всіх свідомих українських елементів для продовження боротьби за українську незалежну державність.

- Треба визнати, що за останні 10 років боротьба за українську державність стала настільки незаперечним фактом політичної дійсності, що успіх в остаточне досягнення цієї мети залежить виключно від нас самих,

від нашої витривалості і нашої рішучості у реалізації національної справи.

- Успіх цієї боротьби не в меншій мірі залежить і від розуміння сучасних умов і пристосування до них методів і шляхів нашої акції.

- Серед них найбільше значіння має послідовне провадження в житті ідеї єдності української нації, єдності українських національних інтересів, єдності загальної національної праці і боротьби.

- Від того часу, коли були втрачені надії на можливість будь-якої інтервенції на Велику Україну, а також коли виявилось, що подальший розвиток ідеї української державності має спертися головним чином на маси українського народу, який перебуває на теренах України, потреба в єдиному, Українському Національному Центрі стає одним з найбільш важливих чергових завдань.

- В сучасних умовах розпочати виконання такого завдання найбільше підстав має українська еміграція, більш вільна у творенню таких громадських організацій та об'єднань.

- При здійсненні цієї мети треба буде пройти поступово декілька етапів, але розпочати варто з об'єднання перш за все самої української еміграції як найбільш рухливої і свідомої частини української нації.

- Це об'єднання можна створити у формі Українського національного комітету, який би складався з представників української еміграції різних країн, які були обрані місцевими еміграційними з'їздами чи конференціями. Ініціаторами створення комітету можуть стати делегати двох форумів української еміграції - у Варшаві та Бухаресті.

- З метою прискорення справи організації Всеукраїнського національного центру і Конференція української еміграції в Румунії доручає обраному нею Громадсько-допомоговому комітету (ГДК) звернутися до всього організованого українського громадянства з проханням якомога швидше провести з'їзди (конференції) української еміграції в країнах перебування.

- До складу цього центру могли б бути запрошені за персональним принципом представники різних емігрантських груп, політичних, економічних і культурних організацій.

- Після завершення цього початкового етапу організації Всеукраїнського національного центру до нього могли бути залучені представники політичних осередків і організацій з України, а також еміграційних об'єднань з Америки.

- Розпочавши свою працю на еміграційному ґрунті, Всеукраїнський національний центр міг би в міру набуття ним загального національного авторитету перебрати керівництво і політичною акцією української нації взагалі.

- Шлях поступової організації цього загального українського центру спричинений, з одного боку, важливістю цього завдання, а, з другого, умовами нашого громадського життя, що характеризуються розпорошеністю еміграції та претензіями різних груп і навіть осіб на виключне право керівництва національною справою. Свідома і морально міцна частина еміграції, яка нейтрально або терпимо ставиться до різних концепцій, повинна розпочати самоорганізацію наново, вперто працюючи над нею, уникаючи помилок минулого, широко залишаючи на суд історії всі особисті та групові розрахунки. Нами повинна керувати лише одна головна ідея - ідея Незалежності України [2, арк. 38зв-39].

Місяцем пізніше подібну за змістом постанову (резолуцію) схвалив II Всеукраїнський конгрес в Америці, а на початку листопада 1923 р. - Конференція західноукраїнської еміграції [2, арк. 61]. Ініціативна група із скликання Всеукраїнського національного центру в Румунії на чолі із К. Мацієвичем звернулася до українських організацій у Варшаві, Каліші, Львові, Берліні, Парижі, Празі та інших осередків української еміграції з пропозицією створити подібні ініціативні групи [3, с. 159].

II Конференція української еміграції в Румунії, що відбулася 27-30 вересня 1924 р., закликала створити загальну ініціативну групу, яка б підготувала проект статуту Всеукраїнського національного центру та розпочала підготовку до скликання його делегатського з'їзду [4, л. 1]. На III Конференції української еміграції в Румунії К. Мацієвич виголосив доповідь «Про скликання українського з'їзду та утворення Українського національного громадського центру». У ній зазначалося, що впродовж 3 років, коли обговорювалося питання створення єдиного національного центру, «в колах українського суспільства відбувся величезний здвиг та що ним переведено ґрунтовну переоцінку всіх вартостей. Надії на блискавичні події та на чиюсь ласкаву допомогу розвіялися, а разом з тим, як зникали ілюзії, накреслювався здоровий процес по об'єднанню національних сил» [5, арк. 6].

Найкращим шляхом для створення Всеукраїнського національного центру, на думку голови ГДК в Румунії, було б скликання Всеукраїнського з'їзду. Але через матеріальні нестатки та проблеми з отриманням віз реалізувати це було б складно. Тому він запропонував створити Центральне бюро (3-5 осіб), до складу якого згодом увійшли б представники центральних інституцій української еміграції в різних країнах. Головна його мета - організаційна діяльність із скликання Всеукраїнського з'їзду. Платформа для об'єднання - ідея соборної незалежної України. Головне її гасло - національно-державні інтереси вищі за особисті, партійні чи громадські. Тези доповіді К. Мацієвича були оприлюднені на сторінках Бюлетеня Українського телеграфного агентства (Українтаг) в Бухаресті [5, арк. 7-8] та паризького тижневика «Тризуб» (за порадою С. Петлюри) [6, с. 29-31].

У жовтні-листопаді 1925 р. С. Петлюра і К. Мацієвич листовно обговорили питання місцеперебування Всеукраїнського національного центру. Голова ГДК в Румунії пропонував Прагу, Голова Директорії - Париж. С. Петлюра вважав, що центр не може перебувати в Бухаресті, Варшаві або Празі, оскільки змушений буде «оглядатись» на місцеву владу, тоді як Женева або Париж - більш «нейтральні», але у швейцарському місті існує нечисленна українська еміграція. До складу Центрального бюро С. Петлюра розглядав кандидатури В. Прокоповича, І. Косенка, Я. Токаржевського-Карашевичата М. Шумицького* [7, с. 647-648]. Голова ГДК у Румунії підтримав вибір С. Петлюри і зголосився від імені ГДК запропонувати саме ці кандидатури [6, с. 246].

Питання об'єднання української еміграції під егідою єдиного центру (комітету) дебатовалося на сторінках емігрантської преси. Але після вбивства у травні 1926 р. одного з ініціаторів створення Всеукраїнського національного центру С. Петлюри процес об'єднання еміграції уповільнився. О. Шульгин

*Зауважимо, що укладачі книги помилилися, коли криптонім Ш. розшифрували як Шумицький. Насправді йшлося про Шульгіна.

стверджував, що він повинен був пройти у декілька етапів. ДЦ УНР схилився до думки, що спочатку треба об'єднати центральні організації своїх прихильників у різних країнах у спільний комітет (раду), а потім залучити представників інших політичних таборів еміграції. На V Конференції української еміграції в Румунії знову було порушено питання створення Всеукраїнського національного центру та скликання Всеукраїнського емігрантського з'їзду. Доповідь на цю тему виголосив член ГДК І. Гаврилук, який зазначив, що об'єднання має будуватися спочатку на аполітичній основі. Для цього треба скликати з'їзд представників об'єднань і організацій, які «проводять працю щодо правового захисту еміграції, її матеріального опікування та громадського і культурного виховання». Це передбачало б створення центрального еміграційного органу. Місцем його перебування мала стати Прага. ГДК повинен був порозумітися з аналогічними організаціями в Чехословаччині, зокрема, з Українським об'єднанням (УО) у ЧСР. Згодом аналогічну ініціативу виявила Генеральна рада Союзу українських емігрантських організацій у Франції [8, арк. 3].

ГДК в Румунії запропонувало УО в ЧСР ініціювати скликання загального емігрантського форуму. Об'єднання, порозумівшись із центральними емігрантськими організаціями в Польщі та Франції, вирішило скликати не загальний з'їзд, а конференцію з представників «організованої української еміграції», яка б перебрала на себе функцію центрального об'єднуючого центру та в майбутньому скликала загальний емігрантський з'їзд. На УО в ЧСР поклали обов'язок організувати конференцію. З цією метою Об'єднання створило організаційну комісію на чолі з К. Мацієвичем. Комісія склала програму і регламент конференції та розіслала запрошення не тільки центральним емігрантським організаціям у Польщі, Румунії, Франції та Чехословаччині, але і громадським організаціям у Бельгії, Болгарії, Люксембурзі, Туреччині й Югославії.

25-26 червня 1929 р. у Празі відбулася I Конференція української еміграції. На неї прибуло 13 делегатів із вирішальним голосом, в тому числі К. Мацієвич і Д. Геродот від ГДК у Румунії, Б. Цибульський від українських організацій у Болгарії, В. Андрієвський від 5 організацій в Югославії та В. Филонович від Української громади в Туреччині. Право дорадчого голосу отримали члени організаційної комісії й управа УО в ЧСР. На конференції були представники української еміграції із 7 країн. На її засіданнях були виголошені доповіді про становище української еміграції в країнах-реципієнтах [9, с. 40-43].

Окрема доповідь була присвячена «спільній акції у загальнонаціональних справах на міжнародній арені». Її виголосив К. Мацієвич. Він торкнувся лише тих аспектів, які стосувалися заходів еміграції серед іноземців. Провідною ідеєю еміграції на міжнародній арені повинна бути «ідея здобуття української незалежної державності та звільнення України від окупаційного режиму». У цій справі, на його думку, всі українські політичні сили повинні діяти спільно і засуджувати будь-які «ухили від провідної ідеї». Для цього треба використати пресу, систематично поширювати інформацію про Україну, її національно-визвольний рух та тогочасне становище. Доповідь викликала жваву дискусію. К. Мацієвич

пропонував об'єднання всієї еміграції на основі широкого представництва різних політичних партій і груп, опоненти (М. Ковальський, О. Лотоцький, В. Сальський) наполягали на провідній ролі уенерівців в об'єднувачому русі та пропаганді на міжнародній арені ідеї УНР.

Врешті-решт, ухвалили компромісний варіант резолюції із таким формулюванням: «Конференція наказує своєму майбутньому виконавчому органу в своїй діяльності реально підтримувати працю державного центру УНР, а також і тих громадсько-політичних чинників, які стоять на засадах державної незалежності України, в їх загально-національних виступах» [9, с. 44].

Вже після конференції В. Филонович у листуванні з українськими громадами в балканських країнах зазначав, що доповідь К. Мацієвича була відповіддю тим, хто хотів представляти свої політичні групи на конференції. Головна думка доповідача - до ідеї об'єднання треба підходити поступово, оскільки декілька попередніх спроб зробити це закінчилися фіаско. Кожний наполягав на своїх принципах об'єднання. Тому в основу об'єднання повинні бути покладені будь-які принципи, крім політичних [10, арк. 30].

На конференції було схвалено статут «центрального об'єднуючого органу» та обрано керівний орган - Українську головну еміграційну раду, яка виявляла свою діяльність через пленум, президію та контрольну комісію. Запасним членом (кандидат) президії став Д. Геродот, членом контрольної комісії - К. Мацієвич [9, с. 45].

Принципи представництва емігрантських організацій на конференції та формування УГЕР викликали гостру критику з боку політичних опонентів ДЦ УНР. Так, член Проводу українських націоналістів М. Сціборський на сторінках «Розбудови нації» звинуватив організаційну комісію конференції в тому, що на форум були запрошені переважно прихильники уряду УНР («група А. Лівіцького») [11, с. 219-220].

Через технічні й організаційні проблеми II Конференція української еміграції не скликала наступні два роки, а відбулася лише 24-25 вересня 1932 р. у Празі. Впродовж цих трьох років сталися певні зміни на міжнародній арені та в емігрантському середовищі. Напередодні II Конференції УГЕР відбулися з'їзди і конференції центральних об'єднаних організацій української еміграції в Польщі, Румунії, Чехословаччині і Франції та зібрання українських громад в інших країнах перебування еміграції, в тому числі в Болгарії й Югославії. У форумі взяли участь 18 делегатів із 8 країн, в тому числі К. Мацієвич, Г. Порохівський, В. Трепке від ГДК в Румунії, М. Парашук із Болгарії, П. Чорний з Югославії та В. Филонович від УГ в Туреччині. Були виголошені доповіді про становище української еміграції в країнах перебування. В. Трепке у своїй доповіді зазначив, що УГЕР є громадським центром, репрезентантом і захисником інтересів усієї організованої української еміграції, оскільки поза об'єднанням на чолі з УГЕР перебуває невелика частина еміграції [12, с. 194]. Було обрано новий склад УГЕР. Запасним (кандидат) членом президії став В. Трепке, членами ревізійної комісії - К. Мацієвич і В. Филонович [13, с. 14].

На початку 1930-х рр. у середовищі еміграції, яка перебувала поза впливом УГЕР, ширилася ідея скликання *Всеукраїнського національного конгресу* (ВНК). 10 червня 1932 р. у Женеві був складений анонімний «Маніфест політичних представників Українських Земель, політичних партій та національних

організацій до цілого Народу Українського», в якому наголошувалося на необхідності порозуміння і єднання українського народу, скликання 1 жовтня того ж року у Женеві ВНК, було сформульовано мету, визначено принципи формування (склад), виконавчі органи, кошти та термін діяльності Конгресу. 19 червня 1932 р. документ було оприлюднено [3, с. 462-464].

Але розголосу ідея скликання ВНК набула в липні 1933 р. у зв'язку з голодом в Україні. У пресі розгорнулася жвава дискусія щодо Конгресу. До кінця того року на сторінках 23 українських і 4 іноземних часописів було опубліковано понад 80 статей та інформацій з цієї теми. 5 серпня 1933 р. у Празі стараннями лектора Української господарської академії в Подєбрадах В. Приходька була створена ініціативна комісія (ІК) зі скликання ВНК. Крім нього (голова), до ІК ВНК увійшли Софія Русова, Михайло Омелянович-Павленко, Венедикт Васюк (секретар), Ганна Шалюта-Васюк (редактор бюлетеня «За Конгрес»), Федір Стешенко (скарбник) та інші. У січні 1934 р. у Празі вийшло перше число неперіодичного друкованого органу ІК ВНК «За Конгрес». На його сторінках обговорювалися різноманітні аспекти підготовки, скликання та проведення Конгресу [14, с. 4]. Головними завданнями організованої ініціативною комісією акції було, по-перше, звернути увагу всього світу на здійснений більшовиками голод на Великій Україні, по-друге, сприяти порозумінню між українськими політичними силами, мобілізувавши тим самим широкі маси українців та надавши українському руху справжнього динамізму, по-третє, створити постійно діючий громадський орган загальнонаціонального значення [15, арк. 45]. В. Приходько сподівався використати ВНК для створення незалежного від ДЦ УНР «національного проводу» [16, с. 286].

Ідея ВНК викликала зацікавлення в середовищі еміграції. У 1933-1934 рр. у різних засобах масової інформації було опубліковано близько 200 статей з цієї теми. Ідея скликання ВНК обговорювалася на різноманітних форумах політичних партій, громадських і культурно-освітніх організацій. Серед них - VI Конгрес Об'єднання українських організацій Америки (листопад 1933 р.), з'їзд Українського національно-демократичного об'єднання (січень 1934 р., Львів), III Конференція УГЕР (лютий 1934 р., Прага), Український жіночий конгрес (червень 1934 р., Станіслав) та інші [17, арк. 8]. 14 грудня 1933 р. у Празі на засіданні Українського республікансько-демократичного клубу К. Мацієвич і В. Приходько виголосили доповіді на тему ВНК [18, арк. 3]. Кость Адрианович на сторінках партійної преси опублікував низку статей, в яких обґрунтовував необхідність скликання Конгресу [19-20].

Багато партійних і громадських форумів виступило за скликання ВНК, проте кожне пропонувало свої корективи щодо принципів його формування. Так, у жовтні 1933 р. Рада присяжних УСХД, не ухиляючись від участі у ВНК, «відкидає можливість досягнути через "Всеукраїнський Національний Конгрес", демократичним способом організований, яких будь конкретних наслідків» [21, с. 2]. Очолити об'єднану українську еміграцію, на її думку, могли б прихильники гетьмана П. Скоропадського, оскільки «лише ми - гетьманці - маєм авторитативний провід і потрібний в дану історичну хвилю національний прапор, дійсну історично-дідичну персоніфікацію нації нашої в ГЕТЬМАНСЬКІМ РОДІ СКОРОПАДСЬКИХ» [22, с. 10].

Про ВНК йшлося і на III Конференції УГЕР, в якій взяли участь 15 делегатів з 9 країн, в тому числі К. Мацієвич, Г. Порохівський і Д. Геродот від ГДК у Румунії, М. Паращук від 7 організацій у Болгарії, І. Новицький від СУОЮ та В. Филонович від УГ в Туреччині [23, с. 8], а також гості з Галичини (Василь Мудрий та Любомир Макарушка), Буковини (Володимир Сергій Залозецький-Сас), голова уряду УНР в еміграції В. Прокопович та інші. До нового складу УГЕР було обрано запасним членом В. Трепке, членами ревізійної комісії - К. Мацієвича та В. Филоновича [24, с. 1, 40]. Питання про скликання Всеукраїнського національного конгресу порушив М. Славінський. Наголошуючи на необхідності і доцільності проведення такого загальнонаціонального форуму, доповідач висловився за участь у ньому, але лише за умови, що головною метою ВНК не повинно бути створення нового «проводу», оскільки він вже існує. Це - ДЦ УНР. Доповідь викликала жваву дискусію. М. Ковальський, Р. Смаль-Стоцький, О. Шульгин та М. Шумицький висловилися за те, що «українська еміграція повинна твердо підтримувати прапори УНР» [25, с. 6-7]. На конференції було висунуто умову, щоб конгрес ухвалив резолюцію з таких питань:

1. Декларація волі української нації до відтворення незалежної держави з її історичним центром у Києві.

2. Урочиста заява про право українського народу на вільний національний розвиток на всіх землях і територіях, суцільно українцями заселених.

3. Протест проти голоду на Великій Україні та проти господарських кривд на інших українських територіях.

4. Заява конгресу про те, що він підтримує змагання і заяви уряду УНР в його боротьбі за визволення Великої України з-під московської окупації [26, с. 3].

Більш відвертими щодо перспектив ВНК були висловлювання відомих уенерівців у приватному листуванні з К. Мацієвичем. Так, у вересні 1933 р. один із керівників Закордонного бюро УРДП Є. Гловінський писав: «Маємо тепер нову справу на обрії - Конгрес. У мене враження таке, що “верхи” відмахуються від цієї справи - мовляв, ідеї вічного прожектора В. Приходька. Але Приходько Приходьком, а ідея конгресу все захоплює еміграцію і краєве суспільство. І наше “відмахування” може бути використано нами на некористь» [27, арк. 21].

У червні 1935 р. член уряду УНР в еміграції О. Шульгин у листі до К. Мацієвича досить критично висловився щодо участі УПСР у справі скликання Конгресу, а саме: «... менше я захоплений справами конгресу і ніяк не можу зрозуміти, пощо би, дорогий Кость Адріановичу, мерців отих відживляти. Та про їх усі забули ж за межами стін Праги, та їм і не снилось таке щастя, що ми з ними як з людьми говорити будемо. А з огляду на їх свинський характер вони платять нам тим, що в своїх паскудних органах (с-р-івських) продовжують лити на нас брудні потоки свої» [27, арк. 58-58зв].

На протиріччя між окремими політичними силами щодо скликання ВНК звертали увагу і представники західноукраїнських політичних партій. Так, заступник голови Української соціалістично-радикальної партії І. Макух писав: «Труднощі випливали з того факту, що, з одного боку, в Західній Україні

й серед еміграції росли сильні симпатії серед націоналістів у бік явного фашизму, а з другого боку, після пацифікаційного заломання росли настрої капітулянства перед Польщею. Фашистівські настрої мусіли бути противні для демократизму в плятформі Всеукраїнського Національного Конгресу, а капітулянстсько-угодовські настрої, що росли серед УНР і не перевелися ще тоді серед урядових кіл уряду УНР на еміграції, мусіли противитися соборницько-самостійницькій плятформі конгресу» [28, с. 444].

ОУН досить критично поставилася до ідеї скликання ВНК, вважаючи, що лише вона може вирішити важливі національні справи. Про це свідчать численні публікації на сторінках журналу «Розбудова нації» [29-30].

24-28 грудня 1934 р. у Львові з ініціативи Української парламентарної репрезентації УНДО відбулася міжпартійна конференція, в якій взяли участь 4 політичні партії від Західної України (Українське національно-демократичне об'єднання, Українська соціалістично-радикальна партія, Українська соціал-демократична партія та Українська народна обнова) та 3 партії з Великої України (Українська радикально-демократична партія, Українська партія соціалістів-революціонерів та Українська соціал-демократична робітничка партія). УРДП представляв її лідер й одночасно голова ГДК в Румунії К. Мацієвич. Конференція схвалила рішення скликати ВНК. Були сформульовані мета і завдання Конгресу, визначено його склад, створено Підготовчий конгресовий комітет (ПКК), що територіально складався з двох відділів: *Львівського* - з представників 4 партій, які брали участь у львівській конференції, та *Закордонного* - з представників 3 партій, що брали участь у цьому ж форумі. Конференція уповноважила ПКК вирішити всі неполаджені справи щодо ВНК. Передбачалося, що Конгрес повинен обрати Національний комітет, статут якого схвалить ВНК за поданням ПКК. Конференція створила Конгресовий фонд, що мав складатися із грошових внесків українців усього світу [31, с. 14].

К. Мацієвич взяв участь і в II Конференції ПКК, що відбулася 15-16 червня 1935 р. Було дозволено поповнювати склад як ПКК, так і його закордонного відділу (ЗВ ПКК). До складу ЗВ ПКК входили представники політичних партій Н. Григоріїв (УПСР), І. Мазепа (УСДРП), К. Мацієвич (УРДП), кооптовані представники «організованого позапартійного громадянства» С. Русова і М. Славінський (УГЕР) та члени секретаріату В. Приходько, Ю. Добриловський, В. Васюк. Членом ЗВ ПКК був і В. Садовський, але у червні 1935 р. вийшов із його складу. Головними завданнями ЗВ ПКК були встановлення зв'язку із представниками усіх головних осередків української еміграції в Європі й Азії та залучення їх до участі у Конгресі, організація збору внесків на Конгрес та встановлення за домовленістю із Львівським відділом ПКК порядку денного форуму, підготовка доповідей і текстів резолюцій та постанов ВНК [15, арк. 45].

Але спроба порозуміння між УНДО і польським урядом навесні - влітку 1935 р. щодо врегулювання українсько-польських відносин та висловлена на засіданні сейму Д. Лівичем пропозиція про конструктивну співпрацю з державою викликала гострий конфлікт у львівському відділі ПКК, який тривав до кінця міжвоєнного періоду. Фактично відділ припинив свою діяльність. Це, врешті-решт, унеможливило скликання ВНК [15, арк. 11зв].

Більш активним виявився ЗВ ПКК. Він мав свій друкований орган - неперіодичне видання «Вістник Українського Національного Конгресу» (Прага). На його сторінках публікувалися статті членів ЗВ ПКК, в тому числі і К. Мацієвича [32], а також поточна інформація про діяльність ПКК та різноманітні його документи (інструкції, положення тощо). Побачило світ лише перше число «Вістника», хоча готувалося до випуску і друге. На К. Мацієвича поклали обов'язок скласти проект його змісту. Пропонувалося головну увагу приділити питанню «про розуміння правової держави». Складений К. Мацієвичем зміст наступного числа «Вістника» було затверджено. Передбачалися такі статті: «Основні завдання консолідаційної політики» К. Мацієвича, «Досвід інших adeptів в справі Конгресу» О. Бочковського, «Програма Першого Національного Конгресу» В. Садовського, «Всеукраїнський національний комітет» Д. Геродота, «Правова держава» Л. Шрамченка, стаття про УНР А. Марголіна, а також матеріали авторів із Буковини, Галичини, Канади та США [33, арк. 17, 25].

Для виконання цих завдань ЗВ ПКК вирішив залучити до справи широке коло української еміграції, дозволивши створювати в країнах-реципієнтах міжорганізаційні конгресові комітети (МКК). Перший такий комітет був відкритий 16 травня 1935 р. у Чехословаччині, невдовзі - у Румунії, потім - у Литві, Фінляндії, Німеччині. 18 травня 1935 р. у Бухаресті відбулася міжорганізаційна нарада уповноважених 10 українських організацій, яка й оголосила себе МКК у Румунії. Було обрано його президію у складі В. Трепке (голова), Г. Власюка, Д. Геродота, А. Івашини, Г. Порохівського та делегатів на Конгрес - Д. Геродота, Д. Ігнатенко, К. Мацієвича, Г. Порохівського та В. Трепке. Хоча за інструкцією ЗВ ПКК про делегатів на ВНК українська еміграція в Румунії мала направити на Конгрес лише 3 делегатів. Кількість делегатів визначалася за таким принципом: країна, де перебувало до 500 українських емігрантів, мала право послати на Конгрес 1 делегата, від 500 до 1000 - 2 делегатів, далі від кожної нової тисячі емігрантів - по 1 делегату. Всього передбачалася участь 46 делегатів, в тому числі від емігрантів у Польщі - 10, Франції - 8, Чехословаччині - 5, Румунії - 3, Австрії, Болгарії, Манджуко (Маньчжоу-го), Німеччині, Югославії - по 2, Бельгії, Великобританії, Естонії, Італії, Китаї, Латвії, Литві, Туреччині, Фінляндії та Швейцарії - по 1 делегату [34, арк. 1зв, 18]. У справі скликання ВНК К. Мацієвич листувався з відомими українськими діячами - підданими (громадянами) Румунії. Йдеться про юриста, журналіста, колишнього депутата румунського парламенту Д. Маєр-Михальського та лікаря і громадського діяча М. Галіна [33, арк. 8].

Іноді представники МКК брали участь у роботі ЗВ ПКК. Так, Г. Порохівський на засіданні, що відбулося 10 січня 1936 р. у Празі, доповів про підготовку МКК у Румунії до Конгресу та висловив від імені МКК побажання, по-перше, якомога швидше скликати ВНК, по-друге, задекларувати визнання позитивної ролі уряду УНР у визвольному русі, по-третє, вирішити справу кооптації до ЗВ ПКК делегата від вояків Армії УНР [33, арк. 17зв-18]. Третя вимога була виконана. Наприкінці травня 1936 р. членами ЗВ ПКК стали представники Союзу українських комбатантів сотник К. Григорович і Союзу бувших вояків Армії УНР підполковник В. Филонович та генерал В. Петрів [35, арк. 38-39]. Хоча насправді участь колишніх вояків

Армії УНР трактувалася ними та прихильниками ДЦ УНР як вимушений крок. У листі до генерала О. Удовиченка від 4 вересня 1935 р. В. Філонович стверджував: «З самого початку ми - уенерівці змушені були взяти участь у підготовчій справі, щоб не звинуватили нас у саботажі. Треба було показати, що ми жодного конгресу не боїмося. З метою посилення наших позицій добиваємося ми представництва від GER і від військовиків» [36, арк. 15].

У 1937-1938 рр. ЗВ ПКК намагався відновити процес скликання ВНК. Була спроба створити Тимчасову всеукраїнську національну раду (ТВНР), яка згодом і скликала б ВНК. Був підготовлений статут ТВНР, визначені її повноваження, склад, виконавчі органи, місцеві і краєві Тимчасові національні ради, в тому числі в Болгарії, Румунії й Югославії [15, арк. 45-50, 53]. К. Мацієвич не полишав надій порозумітися у справі скликання ВНК з різними політичними силами. Виконуючи доручення ЗВ ПКК, Кость Адріанович підготував проект складу конференції, яка мала передувати скликанню Конгресу. У переліку українських політичних партій з Великої України були зазначені - УРДП, УПСР, УСДРП, ОУН, «Організація гетьманців-скоропадчиків» та «Організація гетьманців (течія Липинського)», осіб, які «своєю дотеперішньою чинністю політичною, науковою, літературною і громадською могли-б бути корисними при обговоренні питань сучасної складної політичної ситуації та наміченні шляхів на майбутнє» - Дмитро Андрієвський, Дмитро Донцов, Олег Кандиба (Ольжич), Василь Кучабський, Євген Маланюк, Олександр Мицюк, Євген Онацький, Зенон Пеленський, Микола Сціборський та інші, українських колоній - представництво бачванських українців (українці-русини Бачки і Срему в Югославії) [27, арк. 152-155].

Незважаючи на численні заходи на підтримку, Всеукраїнський національний конгрес так і не відбувся. Амбіції окремих політичних партій та організацій переважили доцільність проведення загальнонаціонального форуму. У квітні 1938 р. УРДП ухвалила рішення про вихід зі складу ЗВ ПКК. Наступного місяця Закордонний відділ ПКК заявив про тимчасове припинення своєї діяльності [35, арк. 4-7зв, 58зв].

1. Листи Костя Мацієвича до Симона Петлюри (1920-1923 рр.) / Упоряд., вступ. стаття та коментарі В. Власенка; Сумський держ. ун-т. - Суми: ФОП Наталуха А.С., 2009. - 128 с.

2. Центральний державний архів вищих органів влади та управління (ЦДАВО), ф. 4465, оп. 1, спр. 157.

3. Українська політична еміграція 1919-1945: Документи і матеріали / Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, ЦДАГО України; редкол.: Ю.А. Левенець (співголова), В.А. Смолій (співголова) та ін. - К.: Парламентське вид-во, 2008. - 928 с.

4. Государственный архив Российской Федерации (ГАРФ), ф. 9145, оп. 1, д. 369.

5. ЦДАВО, ф. 4465, оп. 1, спр. 158.

6. Хроніка. В Румунії. Третя конференція. Тези // Тризуб. - 1925. - Ч. 2. - С. 26-31.

7. Петлюра С. Статті. Листи. Документи / Петлюра С.; упоряд. В. Сергійчук. - К.: ПП Сергійчук М.І., 2006. - Т. 4. - 704 с.

8. ЦДАВО, ф. 3534, оп. 1, спр. 1.

9. Учасник конференції. Перша конференція української еміграції // Тризуб. - 1929. - Ч. 29-30. - С. 40-46.

10. Центральний державний архів громадських Об'єднань України (ЦДАГО), ф. 269, оп. 2, спр. 274.

11. Сціборський М. «Всеєміграційний» з'їзд у Празі / М. Сціборський // Розбудова нації. - 1929. - Ч. 6-7 (18-19). - С. 219-220.

12. *Власенко В.* З історії організованого життя української політичної еміграції в Румунії у 1929-1932 рр. (За матеріалами Центрального державного архіву Болгарії) / В. Власенко // Пам'ятки: Археографічний щорічник / Держкомархів України; УНДІАСД. - К., 2010. - Т. 11. - С. 185-202.
13. *Чорненький В.* Друга конференція Головної Еміграційної Ради в Празі (24-25 вересня 1932) / В. Чорненький // Тризуб. - 1932. - Ч. 38. - С. 13-15.
14. *Базарко І.* На свіжу могилу Віктора К. Приходка / І. Базарко // Свобода. - Джерсі Сіті; Нью-Йорк, 1982. - Ч. 49 (16 березня). - С. 4.
15. ЦДАГО, ф. 269, оп. 1, спр. 328.
16. *Стрілець В. В.* Українська радикально-демократична партія: витоки, ідеологія, організація, діяльність (кінець XIX століття - 1939 рік) / В. В. Стрілець. - К., 2002. - 361 с.
17. ЦДАГО, ф. 269, оп. 1, спр. 327.
18. Хроніка цього тижня. Всеукраїнський національний конгрес // Український тиждень. - 1933. - Ч. 54 (18 грудня). - С. 3.
19. *Мацієвич К.* Національна консолідація / К. Мацієвич // Закордонне бюро Української Радикально-Демократичної Партії. Бюлетень. - Прага, 1934. - Ч. 10 (липень). - С. 1-6.
20. *Мацієвич К.* В справі Всеукраїнського національного конгресу / К. Мацієвич // Закордонне бюро Української Радикально-Демократичної Партії. Бюлетень. - Прага, 1935. - Ч. 11-12 (липень). - С. 4-9.
21. Витяг з протоколу Ради присяжних в справі «Всеукраїнського національного конгресу» // Бюлетень Гетьманської Управи. - 1933. - Ч. 18 (жовтень). - С. 2.
22. Всеукраїнський національний конгрес // Бюлетень Гетьманської Управи. - 1933. - Ч. 18 (жовтень). - С. 10-11.
23. Третя конференція Головної Еміграційної Ради в Празі // Тризуб. - 1934. - Ч. 8. - С. 4-9.
24. ЦДАВО, ф. 3534, оп. 1, спр. 3.
25. Третя конференція Головної Еміграційної Ради в Празі // Тризуб. - 1934. - Ч. 10. - С. 6-8.
26. Третя конференція Головної Еміграційної Ради в Празі // Тризуб. - 1934. - Ч. 11. - С. 2-3.
27. ЦДАГО, ф. 269, оп. 2, спр. 104.
28. *Макух І.* На народній службі / І. Макух. - Детройт : Вид. Укр. вільної громади Америки, 1958. - 628 с.
29. *Чумак М.* У лабетах партійництва / М. Чумак // Розбудова нації. - Прага, 1933. - Ч. 11-12. - С. 256-260.
30. *Чумак М.* Конгресова «керенщина» / М. Чумак // Розбудова нації. - 1934. - Ч. 1-2. - С. 8-14.
31. Львівська конференція українських політичних партій в справі скликання Українського Національного Конгресу // Вістник Українського Національного Конгресу. - Прага, 1936. - Ч. 1. - С. 14.
32. *Мацієвич К.* Центральна ідея Конгресу / К. Мацієвич // Вістник Українського Національного Конгресу. - Прага, 1936. - Ч. 1. - С. 3-5.
33. ЦДАГО, ф. 269, оп. 1, спр. 329.
34. ЦДАВО, ф. 4452, оп. 1, спр. 1.
35. ЦДАГО, ф. 269, оп. 1, спр. 330.
36. ЦДАГО, ф. 269, оп. 2, спр. 281.

References

1. Lysty Kostja Macijevycha do Symona Petljury (1920-1923 rr.) / Uporjad., vstup. stattja ta komentari V. Vlasenka; Sums'kyj derzh. un-t. - Sumy: FOP Nataluha A.S., 2009. - 128 s.
2. Central'nyj derzhavnyj arhiv vyshhyh organiv vlady ta upravlinnja (CDAVO), f. 4465, op. 1, spr. 157.
3. Ukrai'ns'ka politychna emigracija 1919-1945: Dokumenty i materialy / In-t polit. i etnonac. doslidzhen' im. I.F. Kurasa NAN Ukrai'ny, CDAGO Ukrai'ny; redkol.: Ju.A. Levenec' (spivgolova), V.A. Smolij (spivgolova) ta in. - K.: Parlaments'ke vyd-vo, 2008. - 928 s.
4. Gosudarstvennyj arhiv Rossyjskoj Federacyy (GARF), f. 9145, op. 1, d. 369.
5. CDAVO, f. 4465, op. 1, spr. 158.
6. Hronika. V Rumunii'. Tretja konferencija. Tezy // Tryzub. - 1925. - Ch. 2. - S. 26-31.
7. Petljura S. Statti. Lysty. Dokumenty / Petljura S.; uporjad. V. Sergijchuk. - K.: PP Sergijchuk M.I., 2006. - T. 4. - 704 s.
8. CDAVO, f. 3534, op. 1, spr. 1.
9. Uchasnyk konferencii'. Persha konferencija ukrai'ns'koi' emigracii' // Tryzub. - 1929. - Ch. 29-30. - S. 40-46.

10. Central'nyj derzhavnyj arhiv gromads'kyh Ob'jednan' Ukraï'ny (CDAGO), f. 269, op. 2, spr. 274.
11. Scibors'kyj M. «Vseemigracijnyj» z' i'zd u Prazi / M. Scibors'kyj // Rozbudova nacji'. - 1929. - Ch. 6-7 (18-19). - S. 219-220.
12. Vlasenko V. Z istorii' organizovanogo zhyttja ukrai'ns'koi' politychnoi' emigracii' v Rumunii' u 1929-1932 rr. (Za materialamy Central'nogo derzhavnogo arhivu Bolgarii') / V. Vlasenko // Pam'jatky: Arheografichnyj shhorichnyk / Derzhkomarhiv Ukraï'ny; UNDIASD. - K., 2010. - T. 11. - S. 185-202.
13. Chornen'kyj V. Druga konferencija Golovnoi' Emigracijnoi' Rady v Prazi (24-25 veresnja 1932) / V. Chornen'kyj // Tryzub. - 1932. - Ch. 38. - S. 13-15.
14. Bazarko I. Na svizhu mogylu Viktora K. Pryhodka / I. Bazarko // Svoboda. - Dzheri Siti; N'ju-Jork, 1982. - Ch. 49 (16 bereznja). - S. 4.
15. CDAGO, f. 269, op. 1, spr. 328.
16. Strilec' V. V. Ukraï'ns'ka radykal'no-demokratychna partija: vytoky, ideologija, organizacija, dijal'nist' (kinec' HIH stolittja - 1939 rik) / V. V. Strilec'. - K., 2002. - 361 s.
17. CDAGO, f. 269, op. 1, spr. 327.
18. Hronika c'ogo tyzhnja. Vseukrai'ns'kyj nacional'nyj kongres // Ukraï'ns'kyj tyzhden'. - 1933. - Ch. 54 (18 grudnja). - S. 3.
19. Macijejnych K. Nacional'na konsolidacija / K. Macijejnych // Zakordonne bjuro Ukraï'ns'koi' Radykal'no-Demokratychnoi' Partii'. Bjuletен'. - Praga, 1934. - Ch. 10 (lypen'). - S. 1-6.
20. Macijejnych K. V spravi Vseukrai'ns'kogo nacional'nogo kongresu / K. Macijejnych // Zakordonne bjuro Ukraï'ns'koi' Radykal'no-Demokratychnoi' Partii'. Bjuletен'. - Praga, 1935. - Ch. 11-12 (lypen'). - S. 4-9.
21. Vytjag z protokolu Rady prysjazhnyh v spravi «Vseukrai'ns'kogo nacional'nogo kongresu» // Bjuletен' Get'mans'koi' Upravy. - 1933. - Ch. 18 (zhovten'). - S. 2.
22. Vseukrai'ns'kyj nacional'nyj kongres // Bjuletен' Get'mans'koi' Upravy. - 1933. - Ch. 18 (zhovten'). - S. 10-11.
23. Tretja konferencija Golovnoi' Emigracijnoi' Rady v Prazi // Tryzub. - 1934. - Ch. 8. - S. 4-9.
24. CDAVO, f. 3534, op. 1, spr. 3.
25. Tretja konferencija Golovnoi' Emigracijnoi' Rady v Prazi // Tryzub. - 1934. - Ch. 10. - S. 6-8.
26. Tretja konferencija Golovnoi' Emigracijnoi' Rady v Prazi // Tryzub. - 1934. - Ch. 11. - S. 2-3.
27. CDAGO, f. 269, op. 2, spr. 104.
28. Makuh I. Na narodnij sluzhbi / I. Makuh. - Detrojt : Vyd. Ukr. vil'noi' gromady Ameryky, 1958. - 628 s.
29. Chumak M. U labetah partijnictva / M. Chumak // Rozbudova nacji'. - Praga, 1933. - Ch. 11-12. - S. 256-260.
30. Chumak M. Kongresova «kerenshhyna» / M. Chumak // Rozbudova nacji'. - 1934. - Ch. 1-2. - S. 8-14.
31. L'vivs'ka konferencija ukrai'ns'kyh politychnyh partij v spravi sklykannja Ukraï'ns'kogo Nacional'nogo Kongresu // Vistnyk Ukraï'ns'kogo Nacional'nogo Kongresu. - Praga, 1936. - Ch. 1. - S. 14.
32. Macijejnych K. Central'na ideja Kongresu / K. Macijejnych // Vistnyk Ukraï'ns'kogo Nacional'nogo Kongresu. - Praga, 1936. - Ch. 1. - S. 3-5.
33. CDAGO, f. 269, op. 1, spr. 329.
34. CDAVO, f. 4452, op. 1, spr. 1.
35. CDAGO, f. 269, op. 1, spr. 330.
36. CDAGO, f. 269, op. 2, spr. 281.

Власенко В. М.

кандидат исторических наук, доцент, Сумский государственный университет (Украина). ScopusAuthor ID: 563-3026-3000.

УКРАИНСКАЯ ЭМИГРАЦИЯ В СТРАНАХ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ И ВСЕУКРАИНСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ КОНГРЕСС

В статье охарактеризована деятельность украинских эмигрантов в странах Юго-Восточной Европы. Определена роль ведущих деятелей эмиграции в создании Всеукраинского национального центра. Проанализирована деятельность лидера украинской эмиграции в Румынии К. Мацеевича по подготовке Всеукраинского национального конгресса.

Ключевые слова: Болгария, Всеукраинский национальный конгресс, Всеукраинский национальный центр, Кость Мацеевич, Румыния, украинская эмиграция, Югославия.

Vlasenko V. M.

PhD (History), Associate Professor (Ukraine), Sumy State University. ScopusAuthor ID: 563-3026-3000.

UKRAINIAN EMIGRATION IN THE COUNTRIES OF SOUTH-EASTERN EUROPE AND THE UKRAINIAN NATIONAL CONGRESS

After the failing Second Winter Campaign of the Ukrainian People's Army in November 1921, Ukrainian emigration understood the illusoriness of its quick return to the homeland. The leaders of emigration attempted to define their further condition. The question about unification of all emigrations under a slogan of creation of the independent Ukraine has arisen. The leader of Ukrainian emigration in Romania, the Head of the Extraordinary diplomatic mission of UNR in this country Kostiantyn Matsiyevych was one of the first, who favored reorganization of the Government and the State Center of the Ukrainian People's Republic. He proposed to the President of the Directory UNR Symon Petliura to shorten the Government's structure, reorganize it in accordance with the new matters, and to create the All-Ukrainian National Center, which will include the representatives of different political movements and parties. First of all, this center should solve the general emigration questions, for example, of cultural and educational character, and after to cope with political tasks.

K. Matsiyevych discussed openly the question about convocation of the All-Ukrainian Congress and election there the All-Ukrainian National Center. He reported on this topic at several conferences of the Ukrainian emigration in Romania, addressed to Ukrainian organizations in Berlin, Warsaw, Vienna, Kalisz, Lviv, Paris, Prague and other centers of the Ukrainian emigration calling to create the public interest groups; he proposed the statute's project of the All-Ukrainian National Center. The question of the Center's residence - Bucharest, Warsaw, Prague and Paris was discussed together with S. Petliura. The President of the Directory UNR was considering Paris as the best place of stay for the All-Ukrainian National Center.

But after the kill of S. Petliura in May 1926, the process of unity of the Ukrainian emigration became a little bit slower. In late 1920th, the unities of emigrations have been created on site. In June 1929, in Prague, the followers of the Government of the UNR in emigration convened the First Conference of Ukrainian emigration that contained the Ukrainian emigrants from 7 countries, including Bulgaria, Romania, and Yugoslavia. The main Ukrainian emigration board was elected. During its existence (till 1939) the senior executives were included D. Herodot, K. Matsiyevych, V. Trepke (Romania), V. Filonovych (the representative of the Minister for War of UNR in the Balkans).

Early 1930th, the idea of convening of the All-Ukrainian National Congress began to broaden among the emigrants and western Ukrainians again. On August 5, 1933, in Prague, the initiative group of convene of the All-Ukrainian National Congress was created. The idea of convening of the All-Ukrainian National Congress was discussed in press and on forums of political parties, civil and cultural organizations. But it was postponed because of different points of view between organizations, which laid claim to the leading role in the Ukrainian movement. In December 1934, the crossparty conference was held in Lviv. Four political parties of the Western Ukraine (Ukrainian National Democratic Alliance, Ukrainian Socialist Radical Party, Ukrainian Social Democratic Party, and Ukrainian National Revival) and three parties of Greater Ukraine (Ukrainian Radical Democratic Party, Ukrainian Socialist Revolutionary Party, and Ukrainian Social Democratic Labour Party) took part in the conference. The URDP was represented by its leader K. Matsiyevych. The conference approved the decision to convene the All-Ukrainian National Congress. The object and the task of the Congress were defined, as well as its structure body was determined. The Preparatory Congress Committee (PCC) was created and included two departments - Lviv and Foreign. K. Matsiyevych was the member of the Foreign department of PCC; he participated all its conferences, as well as published in "Newsletter of the Ukrainian National Congress." As per May 1936, V. Filonovych was chosen to the structure body of the Foreign committee of PCC. Some countries have established interorganizational congressional committees, including Romania. Such representatives as V. Trepke (the Head), H. Vlasjuk, D. Herodot, A. Ivapshyna and H. Porokhivskiyi were a part of the Congress.

Despite the numerous events for support, the All-Ukrainian National Congress was never taken place. The ambitions of some political parties and organizations outweighed the feasibility of holding a nationwide forum. In May 1938, the Foreign department of the PCC announced about temporary stay of its activity.

Key words: Bulgaria, the All-Ukrainian national Congress, the Ukrainian National Center, Kostiantyn Matsiyevych, Romania, the Ukrainian emigration, Yugoslavia.